

Et teater for hvilket folk?

I praksis hører den nærmere udformning af ideen om et »Folkets teater« dette århundrede til. I teorien var den af ældre dato; særlig gav de Rousseau-inspirerede ledere af den store franske revolution efter 1789 denne ide et nyt indhold, ligesom man på mange andre områder lov-mæssigt og i praksis kæmpede for at lave samfundet om, så hele folket fik lige rettigheder. Også til at gå i teatret, uanset økonomiske forhold.

Men ikke enhver form for teater var lige godt. Et udtalt ønske om at opdrage folket meldte sig snart; dels arrangeredes grandiose folkefester, dels greb man hurtigt begrænsende ind over for repertoireet både på de statsstøttede scener og på de private. Denne reaktion imod den relative frihed (ophævelsen af de kgl. teaterprivilegier i 1791) blev fuldbyrdet af Napoleon og hans efterfølgere, der først og fremmest gav det kommercielle, borgerlige underholdningsteater gode vækstmuligheder.

Bortset fra hvad organiserede folkefester kunne bruges til og er blevet brugt til af autoritære stater helt op til vore dage, fik de mere ideale tanker om et »Folkets teater« først rigtigt medbør efter at Antoine i 1887 realiserede sit *Théâtre Libre* med et program, der i de fleste henseender blev model for mange lande. Vel at mærke for et kunstnerisk, lødigt repertoire – med folkeopdragende sigte – i udtalt reaktion imod boulevardteatrenes profitjagende stjernespil. Efter Antoinets program grundlagdes diverse små og store folke-teatre i Tyskland, Frankrig, Rusland og senere i Sverige (og resten af Skandinavien med stadsteatre, intimsccener, riksteatre osv.). USA, England, Italien m. fl. kom efterhånden også med.

Trods praktiske problemer i de forskellige lande, der hver for sig kunne kræve en nærmere udredning, er der visse problemstillinger, der tilsyneladende går igen fra Rousseau til Vilar, fra Robespierre til Goebels, fra Napoleon til dagens skandinaviske teater (hvor der burde være de bedste muligheder for på næsten alle fronter (nationalteatre, stads-teatre, landsdelsscener) at praktisere ideen om lødigt teater til folket – også i samfundskritisk retning.

Udvalget i dette nummer af TTT – Teatrets Teori og Teknikk – kan efter

behag eller behov betragtes som en materialesamling eller et diskussionsoplæg omkring det centrale spørgsmål: Hvorfor overhovedet lave teater, der ikke bare er underholdende og betaler sig direkte via billetkassen? (Eller som i ældre tider med hofoperaer via private mæcener?)

De forskellige udvalgte tekster og citater må delvis tale for sig selv om de ideelle og praktiske problemer, som talsmænd for et »Folkets teater« har berørt siden den store franske revolution. Interessant nok går mange problemstillinger igen og igen op til i dag, 178 år efter proklamationen af den første franske republik.

Spørgsmålene kunne f. eks. lyde:

For hvilket folk laver vi teater? Og gør vi det for hele folket eller kun for en del? Og hvorfor? Er det for at underholde? – Eller for at bekræfte samfundsordenen – eller at kritisere den?

En markant forkæmper for sådanne ideer, Romain Rolland, sluttede sin epokegørende bog: *Théâtre du Peuple* (1903) således:

»Vi siger: I ønsker en folkelig kunst? Godt så begynd med at få et folk, et folk som har nok frihed til at kunne glæde sig, et folk som har fritid og ikke kæmper imod fattigdom med arbejde uden pauser; et folk som ikke er sløvet af overtro og mysticisme, eller er fanatikere til Højre eller Venstre; et folk der er herre over sig selv og sejrherre i den kamp, som føres i dag. Faust har sagt: I BEGYNDELSEN ER HANDLINGEN.«

Den væsentligste indvending imod Rollands programmerklæring er vel, at hvis folket først er nået så vidt som han drømmer om, behøver de måske slet ikke noget teater mere. Når alle materielle problemer tilsyneladende er løst og et tusindårsrige er indført, er der jo næsten ikke andet tilbage end at bekræfte folket i troen på, at alle har det herligt. Teatret har overflødiggjort sig selv.

Eller har det?

For teatrets skyld bør man måske sige, at der også findes andre problemer end de rent velfærdsmæssige og materielle. Men det er unægtelig en anden historie.

Chr. L.